Autor Guste Santini
Ponedjeljak, 31 Prosinac 2001 22:57

2001. je godina kada su se velika očekivanja polako ali sigurno počela topiti. Hrvatska kao socijalna država sve teže i sve restriktivnije pokriva u Saboru izglasana socijalna prava građana. Pogoršanje zadovoljenja opće i zajedničke potrošnje treba pripisati, i dosada, zabrinjavajućem stanju na ovom području (koje još nije identificirano). Svakim danom društveno bogatstvo putem kojeg se ostvaruje zadovoljenje ovih važnih usluga postaje sve derutnije i daljnja prologancija sanacije znači svjesno prihvaćanje stanja bez mogućnosti (persprektive!) da se to promjeni. I pored toga participacija države u društvenom proizvodu je iznad reproduktivne sposobnosti hrvatske privrede. Prodaja obiteljskog srebra kada je to bilo moguće i dodatno zaduživanje u inozemstvu bili su izlazi koji svakim danom postaju sve manje kao realno i moguće rješenje.

Privredna je aktivnost ispod nivoa u 1989. godine i svakako je temeljni problem svekolikih odnosa u Hrvatskoj. Naprosto je zabrinjavajuće da Hrvatska nakon dvanaest godina ima manji društveni proizvod za gotovo cijelu jednu petinu u odnosu na 1989. godine. Upravo navedena dijagnoza jedini je, durogorčno gledano, moguć put terapije i izlaska iz krize. Marx bi rekao problem je u proizvodnji. To nije sporno iako nema odgovora na pitanje: kako? u ovoj kompoziciji ekonomske politike. Broj nezaposlenih je visok i službene statistike ne bilježe prisilno i prerano penzionirane osobe što povećava pritisak na ionako prazne fondove, s jedne strane, i, s druge strane, lišava hrvatsku privredu djela kvalificiranih kadrova koji su, uostalom, ostvarili društveni proizvod iz 1989. godine.

Raspoloživi društveni proizvod je od upostave Hrvatske države svake godine veći od proizvedenog. Posebno valja naglasiti kretanja od 1996. godine. Naime, 1997. godine smo uvezli gotovo 5 milijardi $ više nego što smo izvezli. Iako je deficit nešto manji on je ipak neodrživ. Pored tog ta kretanja uvjetuju daljnje okoštavanje privredne strukture do te mjere da napori u pravcu povećanja izvoza ostaju bez rezultata. Uvoz je u funkciji održanja socijalne i ine stabilnosti. Sve, polako, djeluje nesigurno a vremenski na vrlo, vrlo kratki rok.

To je otprilike slika hrvatske zbilje iz ptičje perspektive. Da li je moguće da će naredne godine biti bolje?

Argentinski slučaj odlučno upozorava da, za zemlje koje nisu u grupi najrazvijenijih zemalja, monetaristički pristup komponiranju ekonomske politike je poguban. Iz navedenog slijedi da stupanj nerazvijenostri determinira osjetljivost odnosne zemlje. Izneseno važi za Hrvatsku.

Analitičari predviđaju da će resesija trajati najmanje prvo polugodište naredne godine. Očekuje se stanovito poboljšanje tek u drugom polugodištu slijedeće godine. U tim uvjetima utjecaji iz okružaja snažno će utjecati na privrednu aktivnost u Hrvatskoj. Gradnja ceste Zagreb – Split neće imati spektakularnih rezultata iako bi avansiranje domaćim izvođačima radova za prvo polugodište iduće godine utjecao značajno na dinamiziranje privredne aktivnosti u građevinarstu. Turizam je svakako u ovisnosti od poslovnog ciklusa. Izneseno znači da sezona neće kompenzirati recesiju u drugim područjima. Ovo može imati i negativne implikacije ako izostane podrška države nadolazećoj turističkoj sezoni.

Sve u svemu nije moguće očekivati veći rast društvenog proizvoda od 2 – 2.5% što znači da

ćemo u narednoj godini biti siromašniji nego ove godine. Naime, ne treba gubiti iz vida da 3,25% društvenog proizvoda «odlazi» zbog servisiranja inozemnog duga. Ukoliko rast društvenog proizvoda bude ispod 2% što nikako ne bi trebalo tumačiti kao pogled «katastrofičara» tada će cjela priča dobiti tamnije konture. Istina Bog, za očekivati je deprecijaciju dolara u odnosu na kunu pa bi priča u dolarskom izrazu mogla biti nešto povoljnija. U svakom slučaju ograničenja zaduživanja prema inozemstvu i istiskivanje države ostalih tražioca kredita na domaćem sektoru vjerojatno će dinamizirati nepovoljne trendova.

Najavljeno kretanje društvenog proizvoda pokazuje da će zaposlenost u najboljem slučaju stagnirati jer je moguće najavljen rast društvenog proizvoda ostvariti povećanjem produktivnosti odnosno tehnološkim napretkom.

Posebno će napora Vlada morati uložiti kako bi zadržala stupanj zaduženja prema inozemstvu na postojećem nivou. To iz današnje perspektive izgleda nemoguće iako je svima jasno da više kredita nema i da se polako ali sigurno približava trenutak kada će ih se morati platiti.

Interesantno će biti promatrati kretanje cijena u narednoj godini. Naime, smanjene mogućnosti «amortiziranja» cijena uvozom može značiti samo dinamiziranje domaćih cijena odnosno restriktivnu monetarnu i kreditnu politiku koja će kao «nagradu» pospješiti pojačanje krize.

Internacionalizacija financijske industrije predstavlja odlučno «plivanje» prema kriterijima okružja što znači smanjenje mogućnosti autonomne ekonomske politike. (Pojednostavljeno rečeno nacionalna štednja postaje nevažna već je važna alokativna funkcija kapitala a izneseno znači potpuno drugu – ovisnu – ekonomsku politiku i spremnosti financijskih instiucija.) Još je Adam Smith jasno uočio da tržište koristi jedino razvijenim zemljama koje ga i propovjedaju. Protekcionizam i intervencionizam su bili pravi odgovori. Nije sigurno da je Hrvatska spremana odlučno odgovoriti na izazove koje pred nju postavljaju razvojne mogućnosti (temeljene na komparativnim prednostima iz koje se iste pretvaraju u konkurentne) i tome, a ne međunarodnim financijskim institucijama, proilagođena ekonomska politika.

Koncepcija i strategija razvoja sa primjerenim taktikama i operativnimn politikama jedino je pravo rješenje. Da li će ga u predizbornoj godini prepoznati vladajuća kolalicija ovisi o njihovom pogledu na funkciju vlasti i budućnosti Hrvatske. Već će prvo polugodište naredne godine dati odgovore bar na neka pitanja. Iz njih ćemo čitati odgovore na preostala pitanja.

Kraj jedne godine uvjek budi nade da bi naredna godina mogla biti bolja. Za to nema razloga ali i nada koja traje tek jednu noć je mnogo. I jedna noć iluzija je nešto u ovom sumraku šansi kada sve izgleda bolje nego što jest. I to «bolje» je zapravo make up s kojim građani Hrvatske nisu zadovoljni.

Na kraju prve godine, Trećeg tisućljeća, dragi čitoci želim vam mir i zdravlje što je mnogo u ovim tegobnim vremenima. Ugodno provedite «najluđu» noć i «vidimo» se slijedeće godine.